

Інтеграційна система підготовки фахівців з екології спорту на базі національного університету фізичного виховання і спорту України

УДК: 37:796.03

**Є. В. Імас, М. В. Дутчак, С. М. Футорний,
О. В. Маслова**

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Резюме. Тенденції реформування системи підготовки здобувачів вищої освіти в Україні потребують переосмислення стратегії освітньої діяльності та необхідності внесення змін до існуючих моделей освітніх програм для їх конкурентоспроможності у сфері надання освітніх послуг, відповідності вимогам сучасності компетентнісного рівня сформованої системи теоретичних знань та практичних умінь у майбутніх фахівців, забезпечення виконання ними завдань професійної діяльності згідно з потребами ринку праці. Осмислення наявних питань та пошук на них раціональних відповідей стало черговим викликом для системи підготовки фахівців з екології спорту, започаткованої з 2017 р. на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України. *Мета.* Визначити шляхи оновлення та реалізації системи підготовки фахівців з екології спорту, враховуючи специфіку механізмів трансформації сучасної вищої освіти України. *Методи.* Теоретичний аналіз наукової літератури та методичної документації, моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет, компаративний аналіз. *Результати.* Характеристика попередніх структури та змісту системи підготовки фахівців з екології спорту на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України, аналіз успішності формування та реалізації освітніх програм провідних міжнародних закладів вищої освіти і нещодавніх змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу виявились передумовами обґрунтування розробки міждисциплінарної освітньої програми «Екологія спорту». Реалізація представленої програми передбачатиме інтеграцію взаємозв'язку між спортом і навколишнім середовищем у процес виробництва та надання фізкультурно-спортивних послуг, що зніме зростаюче занепокоєння громадськості щодо стану природного середовища і його значення як належного у контексті організації та здійснення фізкультурно-спортивної діяльності. Інтеграція міжгалузевої освітньої програми дозволить здобувачам сформувати навички, які відповідають потребам не лише їхньої власної галузі, а й суміжних секторів економіки для підвищення рівня якості життя населення нашої країни та її відбудови у найближчий час. Також це сприятиме зростанню адаптивності та готовності до змін майбутніх фахівців, що є ключовими аспектами для їх успішного кар'єрного зростання в сучасному світі. Крім того, міжгалузева освітня програма сприятиме розвитку міждисциплінарного мислення, що важливо для відкриття інновацій та вирішення складних теоретико-практичних завдань у професійній діяльності. Подальша наша діяльність включатиме аналіз даних громадського обговорення представленої освітньої програми, розробку її структури і наповнення змісту відповідними загальними та спеціальними компетентностями, а також програмними результатами навчання.

Ключові слова: інтеграційна система, освітня програма, екологія спорту, здобувач, вища освіта.

Integrative system of training professionals in ecology of sports at the National university of Ukraine on physical education and sport

Ye. V. Imas, M. V. Dutchak, S. M. Futornyi, O. V. Maslova

National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, Ukraine

Abstract. Trends in reforming the system of training of higher education seekers in Ukraine require a rethinking of the strategy of academic activities and the need to amend existing models of academic programs to ensure their competitiveness in the provision of academic services, compliance

with the requirements of the current competence level of the developed system of theoretical knowledge and practical skills of future professionals, ensuring that they perform vocational tasks in accordance with the needs of the labor market. Understanding the existing issues and finding rational answers to them has become another challenge for the system of training professionals in ecology of sport, which was launched in 2017 at the National university of Ukraine on physical education and sport. *Objective.* To identify the ways to update and implement the system of training professionals in ecology of sport taking into account the specifics of the mechanisms of transformation of modern higher education in Ukraine. *Methods.* Theoretical analysis of scientific literature and methodological documentation, monitoring of information resources on the Internet, comparative analysis. *Results.* Characterization of the previous structure and content of the system of training professionals in ecology of sport at the National university of Ukraine on Physical education and sports, analysis of the success of the development and implementation of academic programs of leading international higher education institutions and recent changes in some laws of Ukraine regarding the development of individual academic trajectories and improvement of the academic process were the prerequisites for justifying the development of an interdisciplinary academic program "Ecology of sports". The implementation of the presented program will involve the integration of the relationship between sport and the environment into the process of production and provision of physical education and sports services, which will alleviate the growing public concern about the state of the natural environment and its importance as a proper in the context of organizing and implementing physical education and sports activities. The integration of an interdisciplinary academic program will allow students to develop skills that meet the needs of not only their own industry, but also related sectors of the economy to improve the quality of life of our country's population and its reconstruction in the near future. It will also help to increase the adaptability and readiness for change in future professionals, which are key aspects for their successful career growth in the modern world. In addition, the interdisciplinary academic program will promote the development of interdisciplinary thinking, which is important for discovering innovations and solving complex theoretical and practical problems in vocational activities. Our further activities will include analyzing the data from the public discussion of the presented academic program, developing its structure and filling the content with relevant general and specific competencies, as well as program learning outcomes.

Keywords: integrative system, academic program, ecology of sport, education seeker, higher education.

Постановка проблеми. У 1994 р. на XII ювілейному Олімпійському конгресі (Франція, Париж, 1994 р.) екологія разом зі спортом та культурою була визнана «третім стовпом» олімпійського руху. До Олімпійської хартії було внесено відповідні доповнення, що обґрунтувало створення комісії Міжнародного олімпійського комітету «Спорт та оточуюче середовище». Виконання екологічних вимог у галузі спорту — охорона навколишнього середовища, збалансоване природокористування, екологічна безпека спортивної діяльності, використання екологічно безпечних технологій та продукції спортивного призначення стало обов'язковим під час організації та проведення Олімпійських та Паралімпійських ігор, спортивних змагань усіх рівнів [1, 3].

Саме цей факт основи засади формування і розвитку системи екологічного супроводу сфери фізичної культури і спорту, яка потребувала участі висококваліфікованих фахівців, обізнаних одночасно у питаннях галузі спорту та екології, синтез яких створив окремий галузевий напрям — екологія спорту [4].

Мета дослідження — визначити шляхи оновлення та реалізації системи підготовки фахівців з екології спорту, враховуючи специфіку механізмів трансформації сучасної вищої освіти України.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури та методичної документації; моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет; компаративний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Перший метод дослідження ми використовували для окреслення проблемного поля досліджуваного питання, встановлення конкретних даних, що характеризують освітню діяльність за напрямом підготовки фахівців з екології спорту. Другий метод дозволив розкрити досвід підготовки фахівців з екології та інших суміжних спеціальностей за програмами здобуття другого рівня вищої освіти — магістр. Компаративний аналіз допоміг здійснити порівняльну характеристику освітніх програм у хронології їх розробки і впровадження для здобувачів вищої освіти.

У 2014 р. було створено комісію Національного олімпійського комітету України «Спорт та навколишнє середовище», на засіданні якої 2 грудня 2015 р. було розглянуто питання впровадження освітньої діяльності підготовки здобувачів освітнього ступеня магістр за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізація — екологія спорту [4].

У 2017 р. на базі кафедри спортивної медицини Національного університету фізичного ви-

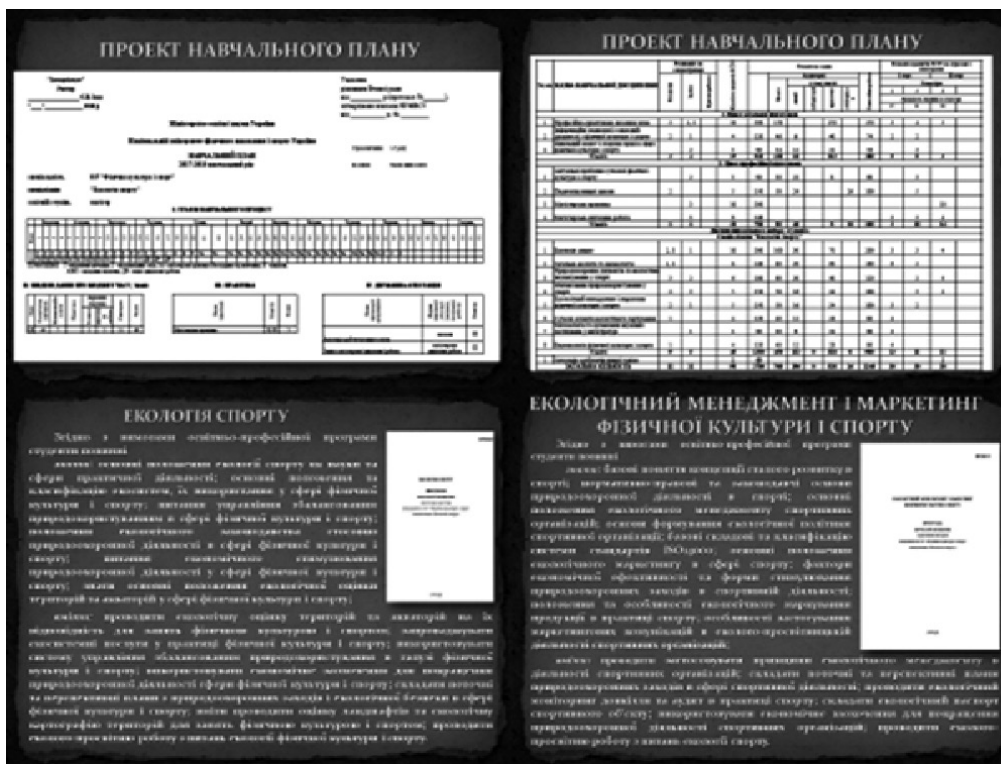

Рисунок 1 – Складові інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту

ховання і спорту України було розроблено інтеграційну систему підготовки фахівців з екології спорту та впроваджено через освітньо-професійну програму для здобуття освітнього ступеня магістр за представленою спеціальністю та спеціалізацією (рис. 1).

На той момент модель інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту являла собою єдиний блок освітніх компонентів, в яких було повністю поєднано обсяг знань та умінь з

двох спеціальностей: 101 Екологія та 017 Фізична культура і спорт (рис. 2).

У 2018 р. Міністерство освіти і науки України, спираючись на необхідність впорядкування мережі закладів освіти, оптимізації контингенту учасників освітнього процесу та приведення їх у відповідність до потреб ринку праці, розробку нових освітніх стандартів, оновлення законодавчої бази вищої освіти, ініціювало укрупнення спеціальностей за рахунок скорочення числа

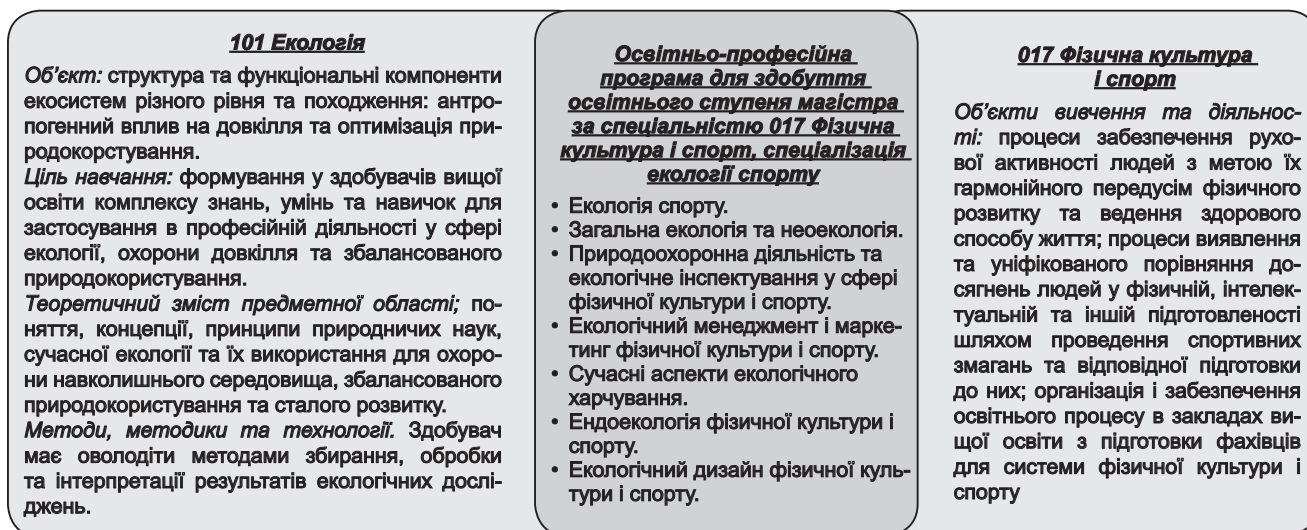

Рисунок 2 – Модель інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту

Освітньо-професійна програма для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізація «Менеджмент у спорті»

Мета освітньої програми – підготовка фахівців, здатних виявляти та ефективно розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми інноваційного та наукового характеру у сфері фізичної культури і спорту, зокрема у спортивному менеджменті.

**Вибірковий блок 1
Менеджмент і маркетинг**

- Актуальні проблеми сучасного спортивного менеджменту
- Менеджмент спортивних організацій
- Менеджмент персоналу та організаційна поведінка у суб'єктах спорту.
- Фінансовий менеджмент у спорті.
- Організаційне проектування спортивних організацій.
- Економіка спорту в сучасних умовах.

**Вибірковий блок 2
Менеджмент і логістика**

- Стратегічний менеджмент логістичних процесів у спорті.
- Інноваційні технології у логістиці.
- Логістичний менеджмент та адміністрування у спорті.
- Фінансові потоки в логістичних системах у спорті.
- Менеджмент спортивних організацій.
- Управління якістю логістичних послуг у спорті.

**Вибірковий блок 3
Екологія спорту**

- Екологія спорту.
- Управління природоохоронною діяльністю та екологічним інспектуванням у спорті.
- Збалансоване природокористування у спорті.
- Сучасні проекти екологічного харчування спортсменів.
- Ендоекологічні проблеми спорту.
- Програми екологічного дизайну у спорті.
- Актуальні питання екологічного управління у спорті.

Рисунок 3 – Модель інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту

спеціалізацій, за якими проводилась підготовка здобувачів на всіх освітніх рівнях, у тому числі і фахівців з екології спорту [5].

Пошук варіантів вирішення поставленого перед нами проблемного питання привів до організації співпраці з кафедрою менеджменту та економіки спорту у напрямі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізація – менеджмент у спорті, де екологічні аспекти сфери фізичної культури і спорту було представлено окремим професійним спрямуванням через освітні компоненти окремого вибіркового блоку дисциплін. Це змусило нас змінити структуру і зміст інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту, основу якої тепер визначала система управління (менеджменту) фізкультурно-спортивної діяльності (рис. 3) [2].

Виклики сьогодення, сформовані активним реформуванням системи освіти України, зокрема щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу [9], а також їх підтримку через можливість розробки і впровадження міжгалузевих та міждисциплінарних освітніх програм відкрили і розширили для нас нові горизонти реалізації інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту [8].

Спираючись на досвід провідних міжнародних закладів вищої освіти, де навчання у сфері фізичної культури і спорту за бажанням поєднується з основними освітніми програмами державного рівня, до прикладу, здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»,

або здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Екологія та охорона навколишнього середовища» в таких університетах, як University of Gloucestershire (Велика Британія) за освітньою програмою «Прикладна екологія» [3], University of Oulu (Фінляндія) за освітньою програмою «Майстер в екології та популяційній генетиці» [7], Rome University of international research, (Італія) за освітньою програмою «Сталий менеджмент у спорті» [6], а питання поєднання двох або більше галузей знань вирішується шляхом розробки і впровадження курсів вибіркового блоку дисциплін, ми відкрили можливість оптимізації інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту через розробку та впровадження міжгалузевої освітньої програми «Екологія спорту» (рис. 4).

Як видно зі структури моделі інтеграційної системи, предметна сфера міжгалузевої освітньої програми об'єднуватиме в рівних частинах три постійно діючі напрями знань, що в різний час по-різному вже були задіяні у підготовці фахівців з екології спорту, а саме: екологія, сфера фізичної культури і спорту та система управління (менеджменту).

Висновки. Інтеграція міжгалузевої освітньої програми дозволить здобувачам сформувати навички, які відповідають потребам не лише їх власної галузі, а й суміжних секторів економіки для підвищення рівня якості життя населення нашої країни та її відбудови у найближчий час. Також це сприятиме зростанню адаптивності та готовності до змін майбутніх фахівців, що є ключовими аспектами для їх успішного кар'єрного зростання в сучасному світі. Крім того, міжгалузева освітня програма сприятиме розвитку міждисциплінарного мислення, що важливо для

Рисунок 4 – Модель інтеграційної системи підготовки фахівців з екології спорту

відкриття інновацій та вирішення складних теоретико-практичних завдань у професійній діяльності. Подальша наша діяльність включатиме аналіз даних громадського обговорення представленої

освітньої програми, розробку її структури і наповнення змісту відповідними загальними та спеціальними компетентностями, а також програмними результатами навчання.

Література

- Грибан ГП; Сметаникова ТВ. Сучасний спорт і екологія навколишнього середовища [Modern sport and environmental ecology]. Біологічні дослідження-2017, 2017:413-415.
- Дутчак М, Уляна К. Порядок формування та введення в дію професійного стандарту в системі оздоровчого фітнесу (на прикладі фітнес-консультанта) [The procedure for the development and implementation of a professional standard in the health and fitness system (as exemplified by a fitness consultant)]. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2023;2:41-47.
- Імас ЄВ, Футорний СМ, Циганенко ОІ, & Маслова ОВ. Теоретико-методичні засади екологічної освіти у сфері фізичної культури і спорту [Theoretical and methodological foundations of environmental education in the field of physical culture and sports]. Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2018; 9: 60-65.
- Імас Є, Ярмолюк О, Білько Б, Ши Шеньєнь. Екологічна освіта в контексті формування сталого розвитку спорту [Eco-education in sustainable development of sport]. Спортивна наука та здоров'я людини. 2020; 2(4):10-26. DOI:10.28925/2664-2069.2020.2.2
- Коваль К, Дутчак М. Аналітичний огляд міжнародного досвіду з формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності в спорті [Analytical review of international experience in the development and implementation of educational programs in the anti-doping system in sports]. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві, 2024, 3 (67): 03-11.

6. Магістр спортивних комунікацій та маркетингу – рівень магістра [Master of sports communications and marketing – Master's level] https://master.unibo.it/comunicazione-marketing-sport/it?gad_source=1&gclid=CjwKCAiArva5BhBiEiwA-oTnXcXNC0ZRK4s7griT6r9utw-iFJplsorHZhMnvGSrF2Cz0BHM5RzVshoCaggQAvD_BwE
7. Про затвердження Вимог до міждис... | від 01.02.2021 № 128 [On the Approval of the Requirements for Interdisciplinary Educational (Scientific) Programs, Order of the Ministry of Education and Science No. 128, February 01, 2021]. Про затвердження Вимог до міждис... | від 01.02.2021 № 128
8. Про внесення змін до деяких ... | від 23.04.2024 № 3642-IX [On amendments to certain laws of Ukraine regarding the development of individual educational trajectories and improvement of the educational process, No. 3642-IX, April 23, 2024]. Про внесення змін до деяких ... | від 23.04.2024 № 3642-IX
9. University of Oulu <https://www.educations.com/institutions/university-of-oulu>

rectorat@uni-sport.edu.ua
 mdutchak@uni-sport.edu.ua
 sfutorny@uni-sport.edu.ua
 0205@ukr.net

Надійшла 20.11.2024